

NATURA 2000-GBIED: 038 RIJNTAKKEN
VERSLAG VELDBEZOEK DD. 20 JUNI 2019

Aanwezig namens Provincie:

Aanwezig namens Terreinbeheerder:
Overige aanwezigen:

Datum bezoek:

20 juni 2019

Doel

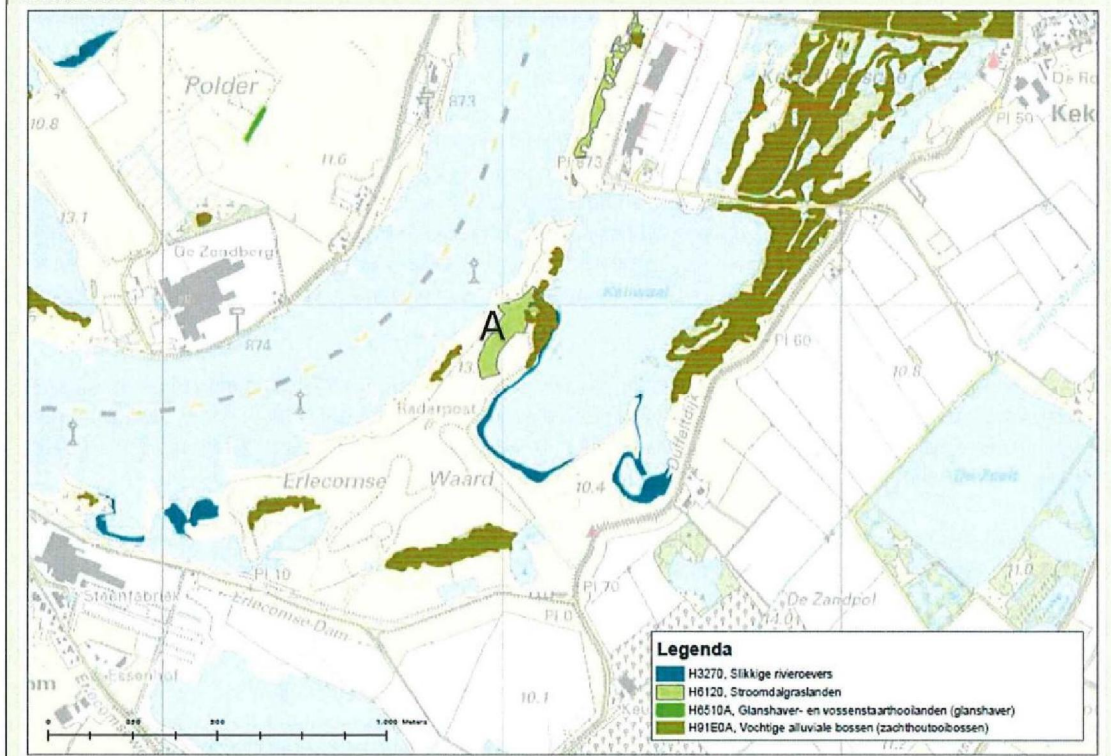
Het jaarlijkse veldbezoek is in het kader van de PAS uitgevoerd om de vinger aan de pols te houden m.b.t. zichtbare ontwikkelingen met betrekking tot stikstofgevoelige habitattypen. Centraal staat daarbij de vraag of er ontwikkelingen zijn die afwijken van datgene waar in de Gebiedsanalyse van uit is gegaan. Als voorbereiding op het veldbezoek is de gebiedsanalyse en het verslag van het veldbezoek van 2016, 2017 en 2018 bestudeerd en is de beheerders gevraagd naar eerder waargenomen signalen uit het veld.

Bevindingen

Doordat Rijntakken een groot Natura 2000-gebied is, is het niet mogelijk om alle locaties met stikstofgevoelige habitattypen jaarlijks te bezoeken. Dit jaar is ervoor gekozen om aandacht te besteden aan het habitatype Stroomdalgraslanden (H6120) in het gebied Erlecomse waard en Millingerwaard, in Gelderland.

Op onderstaande habitattypenkaarten zijn de bezochte locaties aangeduid met een letter.

Erlecomse waard:

The map displays the Millingerwaard area, characterized by its complex water network and surrounding land. Key locations labeled include West, Visselstrand, De Rooyen, Kekerdom, and Millingerwaard. The map uses a color-coded system to represent different ecological zones, as detailed in the legend below.

Legenda	
■	H3150, Meren met krabbscheer en fonteinruiden
■	H3270, Slikkige rivieroevers
■	H6120, Stroomdalgraslanden
■	H6430A, Ruigten en zomen (moeraspirea)
■	H6430C, Ruigten en zomen (droge bosranden)
■	H91EDA, Vochtige alluviale bossen (zachthoutoebossen)
■	H91E0C, Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)
■	H91FD, Droge hardhoutoebossen
■	ZGH3150, Waarschijnlijk Meren met krabbscheer en fonteinruiden
■	ZGH3270, Waarschijnlijk Slikkige rivieroevers
■	ZGH91E0B, Waarschijnlijk Vochtige alluviale bossen (essen-ipeenbossen)

A scale bar at the bottom left indicates distances up to 1,000 meters.

Allereerst is het stroomdalgrasland in de Erlecomse waard (**Locatie A**) bezocht. Het gebied is nog relatief jong, ca. 10 jaar. De vegetatie lijkt aan de criteria van stroomdalgrasland te voldoen maar is nog niet optimaal ontwikkeld. Het heeft een dominantie van grassen en veldzuring. Enkele kensoorten als Geel walstro zijn wel aanwezig. Om de kruiden rijkdom te bevorderen en de grassen terug te dringen is het aan te raden om een aantal jaar opeenvolgend vroeg in het seizoen te maaien.

Staatsbosbeheer heeft in samenwerking met Rijkswaterstaat een leggerkaart op basis van vegetatieklassen opgesteld. In deze leggerkaart zijn de verschillende doelen (waterveiligheid, N2000, PAS en SNL) samengebracht en vertaald naar (vegetatie)beheermaatregelen. De provincies Gelderland en Overijssel wensen beide graag aan te haken bij de actualisatie van deze leggerkaart.

Het Duinriet is wel minder dominant aanwezig dan in 2016 is geconstateerd, mogelijk als gevolg van overzanding en begrazing. Daarnaast zijn er in het gebied proefvlakken gemaakt voor het terug dringen van Duinriet, waaronder een proefvlak waarbij de soort is bedekt met zand. Tijdens het veldbezoek werd geconstateerd dat het Duinriet zich handhaaft ondanks de extra zandlaag.

Het beheer bestaat uit jaarrond begrazing (ca. 1 GVE per 3 ha). Er wordt niet gemaaid i.v.m. mogelijk structuurverlies. Inmiddels is het Millingerduin zo hoog aangezand dat in de toekomst nog weinig zand afgezet zal worden. Verjonging van stroomdalgrasland door de afzet van een nieuwe zandlaag en instuivend zand is voor het Millingerduin niet te verwachten.

De provincie stelt voor om de proeven voor het terugdringen van het Duinriet op nieuw op te starten en de proeflocaties nauwkeurig te monitoren vanaf de nulsituatie door middel van PQ's. Door naar de ecologie van Duinriet te kijken kan het beheer om de soort terug te dringen hierop afgestemd worden. Staatsbosbeheer komt in augustus 2019 met een voorstel voor het uitvoeren van de proeven.

Daarnaast zal Staatsbosbeheer een beheerstrategie voor het stroomdalgrasland opstellen op basis van de resultaten van de vegetatiekartering 2019.

Net als in het dit jaar bezochte gebied Loevestein geldt ook voor meerdere gebieden in de Rijntakken dat Rijkswaterstaat eigenaar is van de oeverwallen. De provincie is in overleg met Rijkswaterstaat over de uitvoering van het gewenste beheer. Een gericht beheer is van belang voor de uitbreiding van het habitattype stroomdalgrasland.

Droog hardhoutooibos (H91F0)

Het hardhoutooibos is dit veldbezoek niet bezocht. Wel werd door Staatsbosbeheer benoemd dat de wens is om het hardhoutooibos verder uit te breiden.

Conclusies 2019

Het bezochte habitattype stroomdalgrasland ontwikkeld zich zoals beschreven in de gebiedsanalyse voor de Rijntakken. Verruiging vormt een punt van zorg.

Erlecomse waard

- Het habitattype is aanwezig maar heeft enige dominantie van grassen. Om de kruidenrijkdom te bevorderen is het wenselijk om de grassen terug te dringen door een aantal jaren vroeg in het seizoen te maaien.

Millingerwaard

- Het stroomdalgrasland staat onder druk onder invloed van verruiging. De vegetatiekartering in 2019 moet inzicht geven in de ontwikkeling.
- Afspraak: Staatsbosbeheer zal voorstellen doen voor een gezamenlijke aanpak met de provincie voor een projectmatige aanpak voor behoud en herstel van het habitattype stroomdalgrasland in de Gelderse Poort. Afzetten van meidoorn en drukk begrazing kunnen hier een rol in spelen. In augustus 2019 zal Staatsbosbeheer met een voorstel komen.

Omdat in 2018, 2017 en 2016 ook andere deelgebieden binnen de Rijntakken zijn bezocht staan hieronder alleen de conclusies vermeld die voor het hele gebied Rijntakken van toepassing zijn. In 2018 is de Amerongse bovenpolder bezocht. In 2017 zijn de Vreugdenrijkerwaard en de Duursche waarden bezocht en in 2016 zijn de Millingerwaard, Cortenoever, Wilpse klei en de Amerongse buitenpolder bezocht.

Bevindingen uit verslag 2018, 2017 en 2016 en de stand van zaken n.a.v. veldbezoek 2019

- 2018: Een belangrijk knelpunt voor uitvoering van het aanvullend maai-beheer (M13) is dat er onduidelijkheid is over wie (Staatsbosbeheer of Rijkswaterstaat) verantwoordelijk is voor het beheer van de nabij de rivieroever gelegen delen van de uiterwaard. Dit is ook een knelpunt voor uitvoering van regulier beheer. Dit knelpunt speelt in het gehele Natura 2000 gebied Rijntakken. *Toelichting 2019: De provincie is in overleg met Rijkswaterstaat over de uitvoering van het gewenste beheer. Een gericht beheer is van belang voor de uitbreiding van het habitattype stroomdalgrasland.*
- 2018: Stroomdalgrasland: Om de doelstelling voor dit habitattype in de Rijntakken te realiseren, wordt in andere delen van de Rijntakken ingezet op uitbreiding en kwaliteitsverbetering ervan. Provincie Gelderland werkt de invulling van deze opgave uit.

Toelichting 2019: Deze actie blijft staan.

- 2017: Provincie Gelderland neemt initiatief om voor de Rijntakken een PAS-monitoringsplan op te stellen. *Toelichting 2019: Het monitoringsplan is gerealiseerd; Meetplan PAS-procesindicatoren Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem en Rijntakken (opgesteld in december 2017).*
- 2016: In de grootschalig door integrale begrazing beheerde gebieden kan verruiging van stroomdalgrasland optreden. Deze verruiging lijkt door onvoldoende begrazing in de hand te worden gewerkt. Het is nodig om de vinger aan de pols te houden.

Toelichting 2019: Het blijft nodig om de vinger aan de pols te houden.

Dit verslag is vastgesteld door:

[Redacted signature]

Handtekening

[Redacted] hoofd Staatsbosbeheer Gelderland

(datum)

10-10-2019

[Redacted signature]

Handtekening

(datum)

[Redacted]

Provincie Gelderland

16 oktober 2019